

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
кафедра теорії та історії держави і права

Методичні вказівки для проведення семінарських занять
для студентів денної форми навчання
з навчальної дисципліни

«Юридична деонтологія та професійна етика»

спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ-2024

Саветчук Н.М. Методичні вказівки для проведення семінарських занять для студентів денної форми навчання з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія та професійна етика»

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № , від 2024р.

Затверджено науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Від 2024 р., протокол №

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Від 2024 р., протокол № 1

Рецензенти:

Адамович С.В. – д.іст.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Петровська І.І. – к.ю.н., доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Методичні вказівки для проведення семінарських занять для студентів денної форми спеціальності 081 «Право» містять: програму навчальної дисципліни; перелік тем та планів щодо семінарських занять та короткий виклад матеріалу до кожної теми; контрольні питання; перелік необхідної для вивчення літератури; індивідуальні завдання, словник термінів та понять.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Програма навчальної дисципліни	7
РОЗДІЛ 2. Семінарські заняття.....	11
РОЗДІЛ 3. Варіанти завдань для індивідуальної роботи	31
РОЗДІЛ 4. Словник термінів та понять.....	33

ВСТУП

Система вищої юридичної освіти є складною і взаємодіє з політичними, економічними, культурними і соціальними системами. В таких умовах вища юридична освіта не може бути пасивною, а повинна суттєво і динамічно впливати на оточуюче середовище, формуючи цивілізоване демократичне правове поле. В цьому аспекті її позитивна роль і просвітницька місія є значною, а часом – вирішальною.

Відповідно до основних принципів ООН щодо суспільної ролі й місця правника, визначено, що юрист - це відкрита та доступна для клієнта особа, що на засадах здобутої кваліфікації та дотримання високих стандартів моральності та професійної етики здійснює свою діяльність із захисту прав та законних інтересів клієнта з урахуванням публічного порядку держави. Звідси основне завдання вищої юридичної освіти полягає у підготовці кваліфікованих фахівців у галузі права, які працюють на утвердження в суспільстві верховенства права та правової свідомості й правової культури.

Мета вищого юридичного навчального закладу в Україні є підготовка професійної особистості юриста як правознавця. Це означає, що майбутній юрист повинен володіти фундаментальними уявленнями про право, правовими знаннями, мінімальними вміннями й навичками їх застосування, а також – засвоїти правила професійної діяльності (юридичної деонтології, юридичної етики).

Курс „Юридична деонтологія та професійна етика” відкриває навчання з спеціальності „міжнародне та європейське право”, коли починається формування у студента професійних знань, поглиблене розуміння обраної ним професії, місця юриста в правоохоронній, управлінській, дослідній діяльності.

Наша держава знаходиться сьогодні на шляху побудови правової держави, формує державні інституції, тому виникає потреба в піднесенні престижу юриста як професіонала, підвищення рівня його загальної професійної культури, що обов’язково впливатиме на формування правової держави.

Слід також зауважити, що люди часто звертаються до юриста за правовою допомогою в екстремальних для себе ситуаціях: душевного хвилювання, в пошуках шляхів швидкого виходу зі становища, в яке вони потрапили тощо. За таких обставин складаються умови залежності їх від правника, тому від належної поведінки юриста буде залежати вирішення питання по забезпечення благодотворних ситуацій для таких осіб.

Юристу необхідно спокійно зважувати власну поведінку, критично оцінювати свої дії, володіти самоаналізом, бути вимогливим до себе та бережливим до своєї професії. В цьому йому і повинна допомогти навчальна дисципліна про належну поведінку – «юридична деонтологія і професійна етика».

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» носить певне механічне поєднання колись двох окремих курсів і зумовлює певну специфіку даної дисципліни, яка передбачає два змістові модулі.

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» пов’язана з багатьма навчальними дисциплінами. Взаємозв’язок даної дисципліни з юридичними науками і навчальними дисциплінами полягає в тому, що «Юридична деонтологія та професійна етика» 1) є вступною навчальною дисципліною і містить відомості, що необхідні для поглибленого розуміння закономірностей юридичної діяльності слідчого, прокурора, судді, нотаріуса, адвоката та інших професій. У цьому розумінні її можна назвати загально підготовчою навчальною дисципліною, введенням у юридичну практику; 2) створює теоретичні основи для прикладних юридичних навчальних дисциплін — судової психології, судової етики, юридичної конфліктології; 3) поповнює багаж юридичної науки і практики завдяки самостійному предмету дослідження; розкриває нові підходи, надає нову інформацію, почерпнуту з досягнень соціальних наук, і тим самим збагачує як прикладну, так і теоретичну юриспруденцію.

«Юридична деонтологія та професійна етика» має на меті навчити студентів 1-го курсу суті і змісту юридичної професії, вважати совість, справедливість головними критеріями його професійної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Юридична деонтологія та професійна етика” є: формування у студентів первинних знань про правові основи державного і громадського життя, дбайливого ставлення до інтересів особи, суспільства та держави, ціннісних орієнтирів щодо моральної оцінки діяльності юриста-професіонала, з вимогами, що ставляться до працівників

юридичної сфери; розкриття службового обов'язку юриста (внутрішнього імперативу); необхідність сформуванню у студентів належний рівень правосвідомості; сприяти інтегруванню знань про право, професійну етику юриста із знаннями про загальнолюдські цінності, щоб створити передумови та мотиви вибору юристом норм належної поведінки у практичній діяльності; ознайомлення з вимогами, які юрист, як професіонал і особистість, має виховувати в собі для успішної діяльності з охорони прав людини і громадянина, зміцнення законності і правопорядку.

Поряд з іншими навчальними дисциплінами «Юридична деонтологія та професійна етика» в єдиній системі підготовки фахівців виконує як загальні освітянські завдання, так і специфічні, що обумовлюються особливостями структури та змісту навчального предмету. Серед них слід назвати такі **завдання**:

- ознайомити з особливостями сфери здійснення юридичної діяльності;
- висвітлити характерні риси практичної діяльності юристів за окремими напрямками спеціалізації юридичної роботи;
- розкрити роль юридичної науки у здійсненні практичної діяльності, охарактеризувати систему наукових юридичних знань, їх сучасний стан, перспективи розвитку;
- ознайомити студентів з організацією та функціонуванням системи юридичної освіти в Україні, особливостями здійснення процесу навчання та правового виховання;
- зміцнити світоглядну та громадянську позицію майбутніх правозахисників, підготувати їх психологічно до самостійної напруженої та відповідальної роботи на користь суспільства та держави;
- визначити нормативи культури поведінки юриста, які необхідні для його ефективної професійної діяльності;
- вивчити складний процес відображення професійних стосунків у моральній свідомості, морально-професійних нормах.

В процесі вивчення даної навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- інтегративний аспект змісту юридичної деонтології та його універсальне значення щодо належної і обов'язкової поведінки юриста-професіонала;
- шляхи дослідження змісту службового обов'язку юриста;
- поняття, принципи професійно-правової, моральної, політичної, естетичної та ін. культури;
- систему вимог про правила поведінки юриста у практичній діяльності;
- види і форми відповідальності, які настають за порушення різного роду вимог (в тому числі морально-етичних) представниками юридичних професій;
- основні категорії юридичної етики та деонтології, що мають важливе значення у професійній діяльності юриста;
- зміст основних понять курсу: «професійна етика», «юридична етика», «правова етика», «етика права», «юридична деонтологія», «правник», «юридичні професії», «юридична діяльність», «правова культура юриста» та ін.;
- місце юридичної деонтології, професійної етики в загальній системі професійної культури правника;
- особливості регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
- систему юридичних, правоохоронних та інших державних і недержавних органів, установ, організацій нашої держави, у яких працюють професійні юристи; правові засади діяльності зазначених органів, установ;
- міжнародні та вітчизняні деонтологічні кодекси, правила корпоративної етики.

вміти :

- використати отримані знання в практичній діяльності;
- формувати почуття справедливості, людяності, працездатності та інші благородні якості, необхідні юристу-професіоналу;
- керуватися внутрішнім імперативом службового обов'язку;
- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників;
- об'єктивно оцінити позитивні та негативні моменти практичної діяльності майбутніх юристів.

- розумітися в структурі права, засобах юридичної техніки і вирішувати на цій основі питання юридичної кваліфікації;
- аналізувати причинно-наслідкові зв'язки у державному та законодавчому процесах;
- аналізувати конкретні життєві ситуації на предмет визначення наявності чи відсутності порушення юристом норм професійної етики та моралі, пропонувати варіанти вирішення ситуації, оперуючи правовими та іншими соціальними нормами;
- використовувати всі способи мистецтва спілкування і знання при прийнятті рішень у практичній діяльності;
- приймати правові рішення і робити інші юридичні дії у точній відповідності з законом.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1. Юридична деонтологія та професійна етика: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти.

Тема. Природа юридичної деонтології та професійної етики, її роль в теорії та практиці юриспруденції.

Поняття деонтології як науки. Поняття і природа юридичної деонтології та професійної етики. Становлення та розвиток юридичної деонтології та професійної етики. Джерела деонтологічних норм.

Загальна характеристика та основні риси юридичної деонтології та професійної етики. Різноманітність підходів до визначення юридичної деонтології та професійної етики в наукових джерелах. Основні ознаки науки «юридична деонтологія та професійна етика».

Поняття та суть обов'язку в юридичній деонтології. Зміст внутрішнього та зовнішнього імперативу службового обов'язку. Спільні та відмінні риси між внутрішнім та зовнішнім імперативами службового обов'язку.

Місце юридичної деонтології та професійної етики в системі юридичних та неюридичних наук. Роль юридичної деонтології та професійної етики у теорії і практиці юриспруденції.

Тема. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Поняття предмета юридичної деонтології та професійної етики. Структура та основні компоненти юридичної деонтології та професійної етики. Методи юридичної деонтології та професійної етики.

Функції юридичної деонтології та професійної етики. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.

Тема. Студентський путівник - шлях до обраної професії.

Загальна інформація про університет. Структура ПНУ. Місце ПНУ у рейтингах. Студентські організації (студентський Сенат, студентський Профком та ін.).

Дистанційне навчання в ПНУ. Можливості для студентів ПНУ. Навчальний процес в ПНУ. Нормативно-правова база регулювання навчального процесу у ПНУ.

Тема. Соціалізація юриста та юридична діяльність.

Соціалізація юриста та поняття соціальної діяльності. Поняття та основні риси юридичної професії. Професійне мислення юриста.

Поняття юридичної діяльності. Види юридичної діяльності за різними критеріями. Ознаки юридичної діяльності. Функції юридичної діяльності. Юридична справа. Система (структура) юридичної діяльності. Поняття і види соціального регулювання юридичної діяльності. Соціальні відхилення в діяльності юристів.

Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів. Принципи професійної юридичної діяльності.

Тема. Юридична практика.

Поняття та риси юридичної практики. Структура юридичної практики. Види юридичної практики. Функції юридичної практики. Форма юридичної практики. Юридичний процес як комплексна система, його ознаки.

Професіоналізм юридичної практичної діяльності. Принципи юридичної практичної діяльності (гуманізму, рівності громадян перед законом, демократизму, правності (законності), взаємної відповідальності держави і особи). Незалежність юриста при веденні юридичної справи від власних інтересів та зовнішнього тиску; неупередженість; обґрунтованість рішень; професіоналізм (компетентність); справедливість; поєднання гласності та конфіденційності.

Мета юридичної практичної діяльності (захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права, сприяння визнанню й домінуванню загальнолюдських цінностей та права у суспільстві, забезпечення правності діянь суб'єктів права та охорона правопорядку).

Тема. Види юридичної практичної діяльності. (Суддівська діяльність. Прокурорська діяльність. Слідча діяльність. Адвокатська діяльність. Нотаріальна діяльність. Юридична консультативна діяльність).

Професіограма судді. Суддівська діяльність: поняття, функції суду та функціональні аспекти. Зміст суддівської діяльності та контроль за нею.

Професіограма прокурора. Поняття, принципи, функції, засади організації та організаційні основи діяльності прокуратури. Повноваження прокурора. Дисциплінарна відповідальність прокурора та звільнення з посади прокурора.

Професіограма слідчого. Поняття слідчої діяльності та завдання досудового розслідування. Органи досудового розслідування та їхні права. Функціональні аспекти діяльності слідчого та контроль за слідчою діяльністю.

Професіограма адвоката. Поняття, принципи та засади діяльності адвокатури. Адвокатська діяльність: набуття права, організаційні форми, види. Права та обов'язки адвоката. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Професіограма нотаріуса. Поняття та принципи нотаріальної діяльності. Вимоги, права та обов'язки нотаріуса. Нотаріальні дії, що можуть вчинятися нотаріусами та іншими особами. Державне регулювання нотаріальної діяльності. Контроль за діяльністю нотаріуса.

Професіограма співробітника юридичної служби, юрисконсульта. Поняття юридичної служби та консультативної діяльності. Вимоги до претендентів на посаду, права та обов'язки, контроль за діяльністю юридичної служби та юрисконсульта.

Змістовий модуль 2. Професійна етика у юридичній діяльності.

Тема. Юридична (правова) етика як вид професійної етики.

Професійна етика юриста: загальнотеоретичний дискурс. Становлення української юридичної етики як науки: історико-правовий дискурс.

Юридична (правова) етика: структура, види, норми. Джерела юридичної етики. Професійно важливі якості представників юридичних професій.

Юридична етика на міжнародно-правовому рівні. Вплив документів ООН на розвиток етики і юридичної деонтології у світі, в Україні. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики. Документи Європейського співтовариства про юридичну етику і юридичну деонтологію. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. Міжнародні правові документи, до яких приєдналась Україна.

Тема. Професійно-правова культура юриста.

Поняття правової свідомості та правової культури. Структура правосвідомості.

Правова культура юриста як спеціаліста. Зміст правової культури юриста. Принципи та функції правової культури юриста.

Поняття та зміст професійної культури юриста. Поняття юрист-професіонал. Деформації професійної правосвідомості юристів.

Тема. Моральна культура юриста.

Поняття і сутність моралі. Етика як наука про мораль. Моральна норма, її зміст та склад. Поняття, зміст та завдання моральної культури юриста. Основні принципи етичної культури юриста. Мораль і професійний обов'язок юриста. Функції та принципи моральної культури юриста.

Моральна поведінка й моральна діяльність. Деформації моральної свідомості юристів та шляхи їх подолання.

Тема. Політичні, психологічні, естетичні аспекти у юридичній діяльності

Поняття політики як соціального явища. Політичні норми. Поняття та види політичної культури юриста. Механізм формування політичної культури юриста. Принципи політичної культури юриста. Функції політичної культури юриста. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.

Основні форми психологічної діяльності людини. Предмет і завдання юридичної психології. Поняття психологічних чинників у діяльності юристів. Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами. Конфлікти у юридичній практиці. Стилі вирішення конфліктів.

Поняття психологічної культури юриста. Характеристика психологічної культури за темпераментом.

Поняття естетики та її сутність. Завдання правової естетики. Поняття естетичної культура юриста та форми її прояву. Принципи та функції естетичної культура юриста. Предмет та мета юридичного (службового) етикету. Методи та функції юридичного етикету. Естетична характеристика правових документів.

Тема. Професійна етика слідчої діяльності. Суддівська етика.

Морально-правова основа слідчої діяльності. Єдність законності та моралі в роботі слідчого. Етичні основи діяльності слідчого. Етико-психологічні особливості професії слідчого.

Етика судового рішення. Моральні основи судової діяльності. Єдність законності та моралі в судовій діяльності. Поняття етичності судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні

Моральні аспекти судочинства. Етика судового процесу, судової риторики та судового рішення. Кодекс етики суддів: новели, значення. Морально-психологічні особливості судді.

Тема. Професійна етика прокурора. Адвокатська етика. Етика нотаріуса

Особливості етики прокурорського працівника. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури: новели, основні принципи.

Правові та етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Правила адвокатської етики: порівняльний аналіз. Основні принципи адвокатської етики.

РОЗДІЛ 2. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття (семінар від лат. *seminarium* - розсадник) – одна з важливих і найбільш дієвих форм вивчення і засвоєння юридичної деонтології та професійної етики. Його особливість полягає в тому, що він передбачає опанування найважливіших і найактуальніших тем юридичної деонтології і професійної етики, є найдієвішою формою закріплення і поглиблення знань студентів, формування та виявлення в них творчих здібностей, забезпечує можливість набуття навичок правильного висловлення своїх думок під час обговорення теми, створює умови для дискусій, узагальнення знань, отриманих з різних джерел та літератури, відстоювання власної точки зору, обґрунтування історико-теоретичних висновків.

Для кожного семінару визначені тема, питання для обговорення, основні терміни і поняття, реферати, основні та додаткові джерела та література, питання, тести для контролю і самоперевірки, ситуаційні завдання.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених питань (тем), до котрих студенти готують тези виступів на базі індивідуально виконаних завдань.

Основними завданнями семінарського заняття є:

- закріплення, розширення та поглиблення знань, здобутих раніше;
- формування і розвиток навичок самостійної роботи студентів;
- реалізація диференційованого підходу до навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів;
- створення умов для формування і розвитку їхніх пошуково-творчих знань та навичок;
- навчання студентів застосування знань, набутих на практиці, для аналізу різних процесів.

Головна мета семінарського заняття з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія та професійна етика» – надати можливість студентам самостійно опанувати питання тем, передбачених навчальною програмою. Важливе завдання семінарів – заохотити студентів до активного обговорення питань та можливості їхнього осмислення.

Під час підготовки до семінару обов'язковим є самостійне опрацювання першоджерел, запланованих для вивчення певної теми. Під час обговорення питань студенти повинні самостійно висловлювати свою точку зору та аргументувати її.

Під час відповіді студенти повинні будувати свій виступ так, щоб у ньому містилися:

- чітке формулювання теоретичного положення;
- основа цього положення і розкриття його найбільш важливих рис;
- підтвердження теоретичних положень конкретними фактами.

Семінарські заняття можуть проходити в різноманітних формах: співбесіда, захист реферативних робіт, конкурсне заняття, проведення тестових завдань тощо.

До тем, винесених на розгляд на семінарські заняття, подається перелік питань, які будуть розглядатись на занятті, перелік контрольних питань, що носять більш деталізований характер та забезпечують більш глибоке освоєння теми або конкретизують окремі положення теми.

Студенти повинні знати і певні вимоги до процесу проведення семінарських занять. Так, один студент виступає з доповіддю за конкретним пунктом плану. Протягом 10-15 хвилин він зобов'язаний своїм виступом організувати дискусію щодо порушених проблем, розбудити творчу активність навчальної групи. Також протягом 10 хвилин проводиться обговорення виступу студента через доповнення, уточнення, висловлювання своїх поглядів тощо. Вирішення проблемної ситуації завершується висновком.

Тема. Природа юридичної деонтології та професійної етики, її роль в теорії та практиці юриспруденції.

В процесі підготовки до теми слід з'ясувати зміст понять деонтології, юридичної деонтології та професійної етики, вказати на етапи становлення юридичної деонтології та професійної етики як навчальної дисципліни.

При підготовці до цієї теми слід також назвати ознаки юридичної деонтології, вказати на її зв'язок з іншими юридичними та неюридичними науками, розкрити суть обов'язку в юридичній деонтології та професійній етиці.

Питання для обговорення:

1. Поняття деонтології як науки.

2. Становлення та розвиток юридичної деонтології та професійної етики.
3. Поняття, загальна характеристика та основні ознаки науки «юридична деонтологія та професійна етика».
4. Поняття та суть обов'язку в юридичній деонтології та професійній етиці.
5. Місце юридичної деонтології та професійної етики в системі юридичних та неюридичних наук.

Контрольні питання:

1. Ким вперше був вжитий термін “деонтологія” як науковий термін і в якій праці?
2. Що стало передумовою виникнення дисципліни “Юридична деонтологія та професійна етика”?
3. Який існує набір вихідних загальних положень, що розкриває своєрідність і специфіку юридичної деонтології та професійної етики.?
4. Як ви розумієте поняття “внутрішній імператив” службового обов'язку юриста?
5. Яке місце юридична деонтологія та професійна етика відіграє в системі юридичних наук?
6. З якими неюридичними науками пов'язана юридична деонтологія та професійна етика?
7. Назвіть основні риси юридичної деонтології та професійної етики

Ключові терміни та поняття: деонтологія, юридична деонтологія, професійна етика, внутрішній імператив службового обов'язку юриста.

Рекомендована література:

1. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія. Дніпропетровськ, 2011. 215 с.
2. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-те вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
3. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
4. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
5. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
6. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 280 с.
7. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
8. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
9. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
10. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
11. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
12. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
13. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
14. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
15. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
16. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
17. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
18. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
19. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
20. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
21. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.

22. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
23. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Є різні підходи до бачення предмета юридичної деонтології та професійної етики, на них і потрібно звернути увагу при підготовці до цієї теми. Особливу увагу слід приділити призначенню і сутності деонтології. Суть полягає в тому, що вона повинна навчити професійно-етичним якостям юриста, розуміння ним важливості юридичної професії та моральної етики.

У цій темі слід розкрити методи, функції, принципи та джерела даної навчальної дисципліни..

Питання для обговорення:

1. Предмет та завдання юридичної деонтології та професійної етики.
2. Структура та методи юридичної деонтології та професійної етики.
3. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.
4. Функції та джерела юридичної деонтології та професійної етики.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте завдання юридичної деонтології та професійної етики як навчальної дисципліни.?
2. Які структурні блоки складають предмет юридичної деонтології та професійної етики?
3. Назвіть нормативні акти, документи про стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології та професійної етики.
4. Що є джерелами юридичної деонтології та професійної етики.
5. Як ви розумієте поняття “внутрішній імператив” службового обов’язку юриста?
6. Як використовується порівняльно-правовий метод і в чому полягають його особливості?

Ключові терміни та поняття: предмет юридичної деонтології та професійної етики; функції, принципи, структура, джерела юридичної деонтології та професійної етики.

Рекомендована література:

1. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія. Дніпропетровськ, 2011. 215 с.
2. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-ге вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
3. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
4. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип’юк В. Д., 2009. 126 с.
5. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
6. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
7. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
8. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
9. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
10. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
11. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
12. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
15. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
16. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
17. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с

18. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
19. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Студентський путівник – шлях до обраної професії

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – класичний, орієнтований на міжнародні стандарти освіти науково-освітній центр України.

Студенти ПНУ повинні знати його структуру, а також повинні бути обізнані із студентськими організаціями та їх завданнями. У ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» функціонує система дистанційного навчання, що дає можливість студенту отримати доступ до навчальних матеріалів з усіх дисциплін.

При розгляді даної теми потрібно ознайомитися також із різними можливостями, які надає студентам ПНУ, а також добре знати організацію навчального процесу.

Питання для обговорення:

1. Історія ПНУ
2. Структура та рейтинги ПНУ.
3. Студентські організації в ПНУ.
4. Дистанційне навчання в ПНУ
5. Можливості для студентів в ПНУ
6. Навчальний процес в ПНУ та нормативно-правова база регулювання навчального процесу

Контрольні питання:

1. Яке місце займає ПНУ у рейтингах?
2. Які структурні підрозділи є у ПНУ?
3. Назвіть студентські організації в ПНУ.
4. Які можливості відкриває ПНУ для студентів?
5. Назвіть обов'язки студента ПНУ.
6. Як студенти ПНУ можуть вплинути на якість навчального процесу?
7. Які види стипендій існують для студентів ПНУ?
8. Чому ви обрали юридичну професію?

Ключові терміни та поняття: університет, студентська організація, дистанційне навчання, студентський Профком, студентський Сенат

Рекомендована література:

1. Студентський путівник. URL:<https://ipmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites.pdf>
2. Положення про дистанційне навчання у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/12/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-dystantsiinoi-formy-navchannia-2018.pdf>
3. Положення про порядок навчання студентів за індивідуальним графіком у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/09/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-628.pdf>
4. Положення про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS. URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Nakaz-pro-poriadok-povtorno-ho-vyvchennia-dystsyplin-kredytiv-ECTS-v-umovakh-ECTS-Poriadok-vstanovlennia-vidpovidnosti-navchalnykh-dystsyplin-praktyk-profiliiu-kafedr-universytetu.pdf>
5. Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads.pdf>
6. Положення про організацію та проведення практики у Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Polozhennia-pro-praktyku.pdf>

Тема. Соціалізація юриста та юридична діяльність

Соціалізація в перекладі з латини означає суспільний. Це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей. Для соціалізації юриста як суб'єкта культури необхідно багато чинників. Передусім, це початкові знання у галузі права. Першими порадиниками й координаторами тут виступають: родина, вихователі дошкільних закладів, учителі середніх освітніх закладів, навчання за спеціальністю та практична діяльність.

При обговоренні першого питання варто наголосити на тому, що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки, і яка роль юриста у державотворчому процесі України.

Розглядаючи юридичну діяльність, потрібно розкрити її ознаки та структуру.

Питання для обговорення:

1. Соціалізація юриста та поняття соціальної діяльності.
2. Поняття та основні риси юридичної професії.
3. Юридична діяльність: поняття, основні риси та види.
4. Система юридичної діяльності.
5. Соціальне регулювання юридичної діяльності та соціальні відхилення в діяльності юристів.
6. Загальна характеристика окремих юридичних спеціальностей (адвокат, суддя, прокурор, нотаріус)

Контрольні питання:

1. Що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки?
2. Який зміст вкладається в поняття "соціальна діяльність" і який — в поняття "юридична діяльність"?
3. Що таке юридична справа?
4. Які складові елементи має система юридичної діяльності ?
5. Які об'єкти юридичної діяльності ви можете назвати?
6. Назвіть методи здійснення юридичної діяльності.
7. В чому полягає суть соціального регулювання, його мета і які види соціального регулювання ви знаєте ?
8. Які чинники необхідні для соціалізації юриста?
9. Яка роль юриста у державотворчому процесі України?

Ключові терміни та поняття: соціалізація юриста, соціальна діяльність, юридична діяльність, юридична справа, юридична професія

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 280 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
10. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
11. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
12. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.

13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
15. Чернуха Н.М. Професійна діяльність юриста: теоретичні засади. Полікультурна освіта: правознавчий, філософський та історичний аспекти. 2012. № 7 (10). С.37-41
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Юридична етика як вид професійної етики

Юридична етика — це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику суддів, слідчих, адвокатів.

Юридична етика займається вивченням конкретизованої і такої, що дістала специфічний ухил, моральної програми при здійсненні юристами (усіх правоохоронних органів) своєї правочинної діяльності. Юридична етика охоплює собою весь спектр правової діяльності.

За ознаками спеціалізації юридична етика поділяється на: слідчу етику, що досліджує та розвиває морально-етичні стосунки між слідчим та учасниками слідчо-оперативного процесу в робочий та поза робочий час; суддівську етику, досліджує та розвиває спектр морально-етичних стосунків між суддею та учасниками судового процесу в час служби та поза службою; адвокатська етику, що розвиває досліджує морально-етичну поведінку адвоката з суддями, колегами, слідчими, клієнтами; етику нотаріуса; етика юрисконсульта

При розгляді даної теми потрібно ознайомитися із основними національними і міжнародними джерелами юридичної етики.

Питання для обговорення:

1. Професійна етика та її види.
2. Юридична етика: структура, види.
3. Особливе місце етики в професії юриста
4. Основні джерела юридичної етики.

Контрольні питання:

1. Назвіть етапи становлення української юридичної етики.
2. Назвіть структурні елементи юридичної етики.
3. Які види юридичної етики ви знаєте?
4. Які міжнародно-правові документи, що стосуються юридичної етики ви знаєте?

Ключові терміни та поняття: професійна етика, юридична етика, джерела юридичної етики.

Рекомендована література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-те вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
5. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
6. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
7. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
8. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.

9. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
10. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
11. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
12. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
13. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
14. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
15. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Професійно-правова культура юриста

Для майбутнього юриста дуже важливо глибоко осмислити можливі обов'язки, які будуть покладені на нього. Він повинен зрозуміти, що основне значення мають службовий, професійний та функціональний обов'язки та їх внутрішні імперативи.

Для формування внутрішнього імперативу службового обов'язку важливе значення має рівень правосвідомості юриста. Тому слід детальніше розглянути поняття правосвідомості та правової культури. Адже культура – це скарб народу. Тому це народне надбання необхідно найперше застосовувати до формування внутрішнього імперативу службового обов'язку юриста.

Щоб визначити роль правника в суспільстві, необхідно зупинитись докладніше на характеристиці професії юриста, її характерних рисах та специфіці цієї професії.

Питання для обговорення:

1. Правова культура юриста: поняття, зміст, основні риси та функції
2. Професійна культура юриста: поняття та зміст.
3. Деформації професійної правосвідомості юристів.
4. Принципи професійної культури юриста.
5. Основні принципи правової культури юриста.

Контрольні питання:

1. Визначте зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
2. Назвіть особливості правової культури юриста.
3. Охарактеризуйте основні форми деформації правової свідомості юристів та назвіть їх приклади.
4. Які риси правової культури юриста ви знаєте?
5. Які показники характеризують рівень правової культури суспільства?

Ключові терміни та поняття: правова культура юриста, професійна культура юриста, деформація професійної правосвідомості юристів.

Рекомендована література:

1. Гусарєв С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.

2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
4. Орзіх М. П. Юридична деонтологія: навч. посібн. Вид. 5-те, доп. Одеса: Юрид. літ-ра, 2011. 45 с.
5. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
6. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
7. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
8. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
9. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
10. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
11. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
12. Куренда Л.М. Сучасні причини деформації професійної правосвідомості юриста. URL: http://www.lj.kherson.ua/pravo03/part_1/07.pdf
13. Черкас М.Є. Вплив деформації правової свідомості на механізм правового регулювання. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Ft3Jt-W8oWwJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/>
14. Гапогій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
15. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
16. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
17. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
18. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
19. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Політичні, психологічні, естетичні аспекти у юридичній діяльності

Політична культура юриста – це рівень реальної оцінки ним політичної ситуації, яка має безпосереднє відношення до правових явищ, вироблення власних політико-національних переконань з метою політичного прогнозування ефективності національного права. Зміст політичної культури юриста вміщує також переконання та усвідомлення політичних цінностей.

При підготовці теми слід назвати та пояснити принципи та функції політичної культури.

Політична культура юриста – це складний соціально-культурний феномен. Вона включає політичну свідомість, культуру політико-правової поведінки, культуру функціонування юридичної установи.

Зміст психологічної культури юриста полягає в тому, що правник повинен уміти володіти такими психологічними категоріями, як: мотивація, бажання, спонукання, захоплення, хотіння, натхнення та ін. Юристу необхідно постійно удосконалювати свої знання психології, формувати відповідні психічні процеси, власний душевний стан, що звичайно впливає на зміст життєдіяльності.

При вивченні питання характеристики психічного складу особи доцільно зупинитися на темпераменті особистості, розглянути такі поняття як: юрист-холерик, юрист-сангвінік, юрист-флегматик та юрист-меланхолік.

Питання для обговорення:

1. Політична культура юриста: поняття та види
2. Поняття та зміст психологічної культури юриста. Вплив темпераменту на виконання юристом своїх професійних обов'язків.
3. Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами.

4. Конфлікти у юридичній практиці та стилі їх вирішення.
5. Поняття та структура естетичної культури юриста.

Контрольні питання:

1. Які психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами?
2. Вкажіть причини необхідності психологічних знань для професійної діяльності юриста.
3. Як темперамент впливає на виконання юристом своїх професійних обов'язків?
4. Назвіть юридичні способи розв'язання конфліктів.
5. Які нормативно-правові акти регулюють участь українських юристів у політичному житті?

Ключові терміни та поняття: політична культура юриста, психологічна культура юриста, конфлікт у юридичній діяльності, естетична культура юриста.

Рекомендована література:

1. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
2. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
3. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
4. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
5. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
6. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
7. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
8. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
9. Юридична психологія: Підручник / За заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
10. Савайда О.І. Природно-правові аспекти естетичної культури юриста. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7vZ0qfIn78UJ:science.lpnu.ua/sites/default/files/journal->
11. Романова А. С. Естетико-правова природа юриста: монографія. Львів: ПАІС, 2009. 196 с.
12. Романова А.С. Принципи та функції естетичної культури юриста. *Митна справа*. 2007. - № 1. С. 83-87.
13. Маршалок С.І. Психологічні особливості професійної діяльності фахівців юридичної сфери. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С.179-187
14. Коновалова В. Юридична психологія: академічний курс: підруч. Для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К.: Ін Юре, 2004. 421 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Професійна етика слідчої діяльності. Суддівська етика.

Діяльність слідчого охоплює різноманітні слідчі дії, на які поширюються загальні моральні вимоги: бездоганне дотримання закону, об'єктивність, неупередженість, добросовісність, по-вага до осіб, причетних до справи, заподіяння мінімальної шкоди їхньому майну та іншим благам тощо.

Етичні основи діяльності слідчого обумовлені завданнями науки кримінально-процесуального права та слідчої практики щодо реформування і вдосконалення кримінально-процесуального законодавства, правозастосовної діяльності слідчого з характерною для України орієнтацією на моральні цінності людини, міжнародні стандарти ведення кримінального судочинства. Основи слідчої етики тісно пов'язані з правовою культурою.

Моральні та етичні принципи, які використовує слідчий під час виконання процесуальних дій, є засобом соціальної орієнтації під час розкриття злочинів. Висока моральність та чітке розуміння етичних норм виробляють у слідчого почуття гуманності та справедливості, що є засадами процесуальної діяльності.

Суддівська етика – набір правил і норм поведінки, яких має дотримуватися судді або галузь вчення про етику, що досліджує та розвиває спектр морально-етичних стосунків між суддею та учасниками судового процесу в час служби та поза службою. Норми суддівської етики в Україні визначаються як законами і міжнародними договорами.

Питання для обговорення:

1. Морально-правова основа слідчої діяльності.
2. Етика взаємовідносин слідчого з потерпілим та етика спілкування слідчого із засобами масової інформації
3. Суддівська етика: зміст та значення
4. Етика судового процесу, судової риторики та судового рішення.
5. Кодекс суддівської етики: основні положення.

Контрольні питання:

1. Назвіть етичні основи діяльності слідчого.
2. Які моральні основи судової діяльності ви знаєте?
3. Які морально-психологічні особливості судді?.

Ключові терміни та поняття: етика, моральна культура юриста.

Рекомендована література:

1. Тацій А. Етика судді та особливості її нормативної регламентації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1 (76). С.75-83
2. Овчаренко О. Порухення етичних норм як підстава відповідальності судді. *Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. Вип. 2 (4). URL: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/index.php?option=com_content&tas=view&id=535&Itemid=220&lang=uk.
3. Самсін І. Л. Порухення правил етики судді як дисциплінарний проступок. *Вісн. Верхов. Суду України*. 2008. № 5 (93). С. 35–38.
4. Міжнародні стандарти незалежності суддів: зб. док. К. : Поліграф-Експрес, 2008. 184 с.
5. Кодекс суддівської етики: URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/7EE5086FAF9454F5C22>
6. Коментар до Кодексу суддівської етики: URL: <https://rsu.gov.ua/uploads/article/komentar-kodeksusuddivskoietiki-edd47ed191.pdf>
7. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
8. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
9. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
10. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
11. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
12. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
13. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.

17. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Професійна етика прокурора. Адвокатська етика. Етика нотаріуса.

Професійна етика прокурорів та інших працівників прокуратури – це зведені правила етичної поведінки при здійсненні функцій прокуратури у відносинах з пересічними громадянами, суддями, іншими учасниками судового процесу, представниками правоохоронних та інших державних органів, органів місцевого самоврядування, зарубіжними органами прокуратури, об'єднаннями громадян, засобами масової інформації, колегами-прокурорами для підтримання авторитету прокуратури в суспільстві.

Адвокатська етика — складова частина юридичної етики. Адвокат при здійсненні своєї професійної діяльності виступає носієм обов'язків, іноді суперечливих, по відношенню до клієнтів; судів та інших державних органів; адвокатури в цілому та окремих адвокатів; суспільства в цілому.

Надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки; водночас специфіка обов'язків, що лежать на адвокатурі, обумовлюють необхідність збалансування служіння адвоката інтересам окремого клієнта з інтересами суспільства в цілому, дотриманням принципів законності і верховенства права.

Тому при вивченні даної теми потрібно визначити правила професійної адвокатської етики, які мають стати путівником адвоката в обранні належних варіантів професійної поведінки.

Питання для обговорення:

1. Особливості етики прокурора
2. Правові та етичні основи адвокатської діяльності в Україні..
3. Етичні аспекти взаємин адвокатів з клієнтами, з колегами-адвокатами, з судом.
4. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.
5. Поняття та зміст професійної етики нотаріусів

Контрольні питання:

1. Назвіть етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
2. Хто такий адвокат-медіатор?
3. Назвіть принципи адвокатської етики.

Ключові терміни та поняття: етика прокурорського працівника, адвокат-медіатор.

Рекомендована література:

1. Основи професійної етики та поведінки прокурора: навч. посіб. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Козьякова І.М.. К.: Національна академія прокуратури України, 2017. 184 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова С.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
10. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
11. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
12. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001900-17>

13. Алексеева В., Мороз І. Міжнародні та національні стандарти у сфері професійної етики прокурора. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RbJyzitOwhIJ:irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.
14. Правила адвокатської етики. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
15. Правила професійної етики нотаріусів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>
16. Шандула О.О. Міжнародні стандарти як основа професійної етики прокурорів України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2015. Том 8. № 4. С. 152-156
17. Лапкін А. В. Правові основи прокурорської діяльності: наук.-практ. посіб. 2-ге вид., змінене і допов. Х. : Право, 2013. 320 с.
18. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
19. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
20. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

РОЗДІЛ 3.

ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Сучасні тенденції розвитку юридичної освіти
2. Міжнародні деонтологічні стандарти юридичної професії.
3. Основні принципи моральної культури юриста.
4. Основні принципи інтелектуальної культури юриста.
5. Гарантії юридичної практичної діяльності
6. Правова освіта – основа поліпшення деонтологічних якостей юриста.
7. Тенденції підвищення професійної підготовки юристів в Україні.
8. Конфлікти та їх вирішення у юридичній практиці.
9. Юридичні засоби розв'язання конфліктів
10. Поняття та різновиди службового етикету у юридичній деонтології
11. Місце та соціальне призначення юриста в сучасній правовій державі.
12. Професійне мислення юриста, його природа і структура.
13. Високий професіоналізм юриста як передумова формування правової держави.
14. Поняття службового обов'язку юриста.
15. Професійна таємниця юриста.
16. Значимість присяги в діяльності правників.
17. Моральний конфлікт: сутність, способи вирішення.
18. Культура робочого місця юриста.
19. Культура мови юриста.
20. Вимоги до оформлення правових документів.
21. Роль зовнішньо естетичних факторів у підвищенні ефективності праці юриста.
22. Юридична професія в Україні: історія і сучасність.
23. Психологічні антіякості юриста, способи їх усунення.
24. Характеристика службового етикету юриста.
25. Характеристика конфлікту в правовому середовищі (причини виникнення, стадії розвитку та припинення).
26. Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист.
27. Система юридичної освіти в Україні.
28. Професійна етика прокурора
29. Незалежність як принцип здійснення адвокатської діяльності.
30. Порівняльний аналіз прийняття присяги спеціалістів різних юридичних професій.
31. Конфіденційність як основна вимога юридичної практичної діяльності.
32. Роль юридичної деонтології та професійної етики в системі гуманітарних наук.
33. Юридичний етикет: суть і значення.
34. Професійні відхилення в діяльності юристів: поняття і види.
35. Чинники, що спричиняють професійні відхилення у діяльності юристів
36. Правова культура юриста, її роль у розвитку правової культури суспільства.
37. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.
38. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.
39. Етично-правові основи адвокатської діяльності в Україні.
40. Характеристика професійних та особистих якостей адвоката.
41. Загальна характеристика Правил адвокатської етики.
42. Об'єднання юристів в Україні.
43. Окремі питання дисциплінарної відповідальності адвокатів
44. Адвокатська таємниця: проблеми дотримання конфіденційності
45. Етичні аспекти поведінки адвокатів у мережі Інтернет
46. Додержання нотаріальної таємниці як один із аспектів реалізації принципу конфіденційності у професійній етиці нотаріуса

47. Адвокатська етика в соціальних мережах.
48. Вимоги до рекламування адвокатської діяльності як складова етики правника
49. Естетична культура у професійному становленні юриста.
50. Актуальні проблеми та пріоритети розвитку юридичної освіти
51. Поняття та принципи нотаріальної діяльності.
52. Суб'єкти та учасники юридичного конфлікту.
53. Роль юристів у вирішенні та попередженні конфліктів.
54. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.
55. Правові та етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
56. Вплив темпераменту на виконання юристом своїх професійних обов'язків.
57. Етичні основи діяльності слідчого
58. Етичні основи діяльності судді
59. Етичні основи діяльності прокурора
60. Етичні основи діяльності адвоката
61. Етичні основи діяльності нотаріуса
62. Етика судового процесу, судової риторики та судового рішення.
63. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.

РОЗДІЛ 4. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ

Адвокатура - добровільне професійне об'єднання юристів, призначення якого полягає в наданні, у випадках і в порядку, передбачених законодавством, юридичної допомоги громадянам та організаціям.

Деонтологія – це розділ етики, в якому вивчаються проблеми обов'язку людини, сфера належного (того, що повинно бути), усі форми моральних вимог до життєдіяльності людини та відношення між ними.

Деформації професійної свідомості — негативні зміни якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), що настають під впливом виконання професійної діяльності.

Конфлікт (від лат.— зіткнення) — один із видів соціальної взаємодії індивідів або соціальних груп, при якому дії однієї сторони, зіткнувшись з протидіями іншої, перешкоджають реалізації її цілей і, як правило, супроводжуються взаємними негативними емоціями і почуттями.

Корпоративні норми – це правила поведінки, які виробляються об'єднаннями громадян, регулюють суспільні відносини, які існують у цих об'єднаннях, і є обов'язковими тільки для їх членів

Метод юридичної деонтології та професійної етики — це сукупність логічних прийомів і конкретних засобів обґрунтування системи знань про теоретичне розуміння і практичне застосування деонтологічних нормативів культури юриста.

Мораль – це одна з форм суспільної свідомості й визначається як сукупність норм, принципів, ідеалів, ціннісних уявлень, за допомогою яких регулюється поведінка людей у суспільстві.

Моральність – це дотримання людиною відносних норм моралі, загальнолюдських цінностей, пов'язаних з практичним життям, це переважно почуттєва властивість людини, характеристика її суспільної природи.

Моральна культура юриста - це результат становлення власної гармонії: між досягнутим максимальним рівнем вищої моральності й активним використанням моральних норм у правовій діяльності.

Моральна свідомість — це система понять, поглядів, уявлень та почуттів особи про загальнолюдські цінності, а також діяльність, пов'язана з вимогами моральних норм.

Норма права — це офіційне, формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, яке встановлюється або санкціонується державою, охороняється нею від порушень, спрямоване на регулювання найбільш важливих суспільних відносин і охорону соціальних цінностей шляхом установлення юридичних прав і обов'язків суб'єктів права.

Об'єкти юридичної діяльності — це явища, дії суб'єктів права, процеси та предмети навколишнього світу, стосовно яких здійснюється правовий вплив.

Обов'язок (юридичний) - передбачені правом міра й вид необхідної поведінки суб'єкта.

Правова культура юриста — це міцні знання юридичних теорій, діючого законодавства, наявність уміння і навичок його реалізації, а також повага і дотримання цього законодавства.

Предмет юридичної деонтології та професійної етики – це юридична теорія; юридична практика; система моральних вимог, що складають етикет професійної діяльності юристів (правові, етичні, корпоративні норми); сама особа юрист.

Професійна культура юриста — це результати професіоналізму, розуміння правових явищ, переконання у цінності права, які обумовлені науковою організацією праці, інтелектом правника, юридичною мораллю, психологічним та педагогічним вмінням і службовим етикетом.

Професійне мислення юриста — інтелектуальна діяльність, метою якої є вирішення професійних завдань в конкретних ситуаціях на основі інформації, яка накопичена завдяки навчанню і практичній діяльності юриста-професіонала.

Професійні міжнародні стандартами юристів – це закріплена у відповідних актах сукупність вимог, які ставляться до них, це покладені обов'язки і надані юристам права, що утворюють допустимий зразок їх поведінки і діяльності.

Професія юриста— це широка галузь трудової діяльності, що потребує юридичних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання певної роботи в правовій сфері соціальних послуг.

Професійна етика – це вчення про професійну мораль, яка представляє собою історично сформовану систему моральних принципів, приписів, заповідей і норм стосовно особливостей певних професій.

Психологічна культура юриста — це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навичок, прийомів автотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, які чинять ефективний вплив на розв'язання правових ситуацій.

Службовий етикет — це сукупність найдоцільніших правил поведінки людей у трудових колективах. Ці правила зумовлені найважливішими принципами загальнолюдської моралі й моральності.

Службовий обов'язок для юриста - це система обов'язкових, самостійних і правових дій у різних соціальних ситуаціях, пов'язаних з духовною, моральною й внутрішньою потребою служіння суспільству, своїй нації.

Соціалізація – це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей.

Соціалізація юриста — це віддзеркалення діалектики його становлення як особистості, усвідомлення службового обов'язку, вироблення почуття правової поведінки та моральної відповідальності, сприяння правовому вихованню громадян.

Соціальна діяльність — це єдність теоретичного і матеріально-практичного процесів, які здійснюються соціальними суб'єктами з метою цілеспрямованого використання та зміни навколишнього середовища в інтересах людей.

Спілкування — це складний багатоплановий процес установлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребою в спільній діяльності і включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини.

Функції юридичної діяльності — це відносно відокремлені, однорідні дії, спрямовані на певні сфери суспільного життя.

Функції юридичної деонтології та професійної етики – це основні напрямки впливу на державно-правову дійсність та на процес її перетворення в ході соціальної практики.

Юридична деонтологія та професійна етика –це наука, що узагальнює систему знань про мудрість спілкування й мистецтво прийняття правильного рішення у юридичній практиці.

Юридична діяльність — це різновид соціальної діяльності, що здійснюється юристами-фахівцями з метою отримання правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів у відповідності до вимог права.

Юридична справа — це життєвий випадок, який існує у вигляді окремої самостійної ситуації (наприклад, правопорушення, суперечка), яка потребує розгляду і вирішення відповідно до норм права компетентним органом.

Юридичний фах— це вузька сфера професійно-трудової діяльності юриста з чітко визначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, умінь і навичок, необхідного рівня професійно-правового мислення і діяльності.

Юрист — це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм при розв'язанні юридичних проблем в ім'я захисту прав і законних інтересів громадян.

Юрист-професіонал – це особа, що знає юриспруденцію, має спеціальні правові знання, впевнена в їх святості і корисності, вміє майстерно користуватися всім юридичним інструментарієм, в якій є покликання до юриспруденції.

Юридична етика — це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику суддів, слідчих, адвокатів.

Юридична практика — це професійна юридична діяльність з видання, тлумачення і реалізації правових приписів, здійснювана з урахуванням накопиченого соціально-правового досвіду.